

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díjak:</i>		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajukért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tári, — az esetleges reklamációk pedig a k. vatainak küldendők.
Egészévre — — — — —	8 kor.	—	—
Félévre — — — — —	4 "	—	—
Negyedévre — — — — —	2 "	Kéziratokat nem adunk vissza.	—

Nagy ünnepre készülnek az egész földkerekségének katolikusai. Folyó év és hó 20-án Szentséges Atyánk pápaságának 25-ik éve kezdődött.

XIII. Leó pápa, a 92 éves aggastyán az isteni Gondviselés csodálatos kitüntetésében részesült, nagy idót ért.

263 elődje közül életkorban csak kettő multa felül: Szent Ágathon, ki 107 évet és IX. Gergely, ki 99 évet élt.

A hosszú élet Isten nagy ajándéka és áldó jutalma.

Megünnepelte pápakirályunk 1887-ben pappá szenteltetésének, 1896-ban püspökké szenteltetésének felszázados jubileumát és 1898-ban pápaságának 20-ik évfordulóját. Most pedig pápaságában közeledik szent Péter apostol éveéhez, melyeket csak egyetlen pápa, az ő közvetlen elődje IX. Pius élt túl.

A nemes Magyarországnak, Mária országának hívó gyermekei, fiai és leányai mindannyiszor ragaszkodásuknak, hűségüknek s gyermeki kedveskedésüknek számos tanúságával csatlakoztak legfőbb lelki Atyjuk üdvözlői sorához.

És méltán. A római pápa nekünk nem csak vallási fejünk, hanem nemzeti nagyságunk megalapítói közt foglal helyet, nyomorúságunkban egyedüli tanácsunk, vigasztalónk és pártfogónk vala. Ő adta nekünk a szent koronát és szent István királyunk a nemzet politikai és hitben való egységé-

nek jelképéül fogadta e drágaságot. Ő és csakis Ő áldozott érettünk a nemzetpusztító török háborúkban közel 2 millió aranyot.

Föl tehát! Ünnepejünk! Legyen ez az ünnep kifejezője a Szentséges Atya iránt való hűségünknek és szeretetünknek s egyuttal magasztos demonstráció a papaság egyetemessége, a hitelgyesség és a ker. csalhatatlan igazság mellett.

De legyen egyuttal ünnepünk hatalmas szózat a 12. százados történelmi jog mellett. Szentséges Atyánk nemcsak lelki feje a kath. világnak, hanem a nemzetközi viszonyokban souverén fejedelem is. Ő föltétlen tulajdonosa Rómának, ezt mondja a történelem; a bevégzett tények, a rablás nem teremthetnek jogalapot. A jogfosztó Napoleonok elbuktak, mert hazug alapon állottak. A hazugságnak el kell vesznie, hogy helyet adjon az igazságnak, mert nem a hazugság tartja fenn a világot, hanem az igazság. A szent Atya s vele a hívó katolikusok millió várják Olaszország királyai közül az új Konstantinust, a ki elismeri, hogy Krisztus Helytartójával Rómában meg nem fér.

Mi pedig ünnepejünk, teljék meg szívünk szent ihlettel s imádságos ajkainkról zengjen az ének: Tartsa Isten Szent Atyánkat, Krisztusnak Helytartóját!

Adjunk hálát a Gondviselésnek, hogy Isten Fia földi Helytartójának életét a jelen válságos időben a földi élet határain túl megtartotta. Tartsa meg továbbra is!

Kegyelmes főpásztorunk személyesen fog tanúságot tenni hódolatunk, szeretetünk és hűségünkről, vele lesznek hét gymn.-unk tanartestületeinek és ifjúságainak küldöttei is.

Nehány szó

az életerős papokhoz — a deficiens papokról.*

Az az *életrehívás*, mely a Krisztusi szeretettől lángoló jó atyának legnagyobb öröme meghallgató fülekre talált . . . minden irányban termi áldásos gyümölcsét. Azon apostoli gondoskodása, hogy kidolgozás — illetve elmékedés céljából témákat tűz papjai elé, (mert egyházmegyei közös értekezletnek idejét nem látja még elérkezettnek) sok üdvös reformot eredményezhet . . . alulról kezdeményezve.

Nagy horderejű volt pl. a *papnevelésről* feladott thema, a mire néve nagyon sok eszme . . . sok szép fejtegetés érkezett fel, várva a fokenkénti megvalósulást . . . de sürgetve egyttal egy ezzel kapcsolatos eszmének megvitatását.

Tagadhatatlan, hogy a tulajdonképeni papnevelés a szemináriumi élet után kezdődik — vagy hogy enyhébben szóljunk — nyer folytatást. Ha pedig a szemináriumban megkezdett papnevelés folytatást kell hogy nyerjen kton az életben, akkor nagytámas nélkül mondhatjuk, hogy *beteljesítés* a deficiens papoknál éri el. Nemcsak azért, hogy lehet talán olyan eset is, hogy némelyeknél egészen azon időig maradtott el a „pap”-nevelés, hanem kiválóan azon indokból, hogy a ritka esetben szellemileg — általában pedig testileg megfogyatkozott papnak a segítség, a gyógyítás-nyújtás igazán odaadó nevelés jellegével kell hogy birjon. Mily áldástadó tehát, ha bár akkor meg lesz ragadva az alkalom annak megvalósítására: „sacerdos es” — in aeternum.

Kényes, de elodázhatatlan ügy a deficiens (vagy rossz magyarsággal „nyug-dijas”) papok sorsának megvitatása.

Az elaggott papok elhagyatott — és el nem hagyatott sorsára nem akarok kiterjeszkedni, — arra a szeretetteljes bánásmódra, melyben környezetüktől részestlnek, vessünk stíri fátvót, — arra a *lelki vigaszra*, mely osztályrészők, velők egytt s óhajtsunk fel . . . mert lehetnek, kiknek ajkain még e szavak sem ropphenhetnek el: „tu es Domine unica spes mea.” Valjon az ilyen „elamabít ad me” ? Lehet-e jutalma „et ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, protegam eum et glorificabo eum” ?

Pedig mennyire kuporgatta filléret s mennyire aggódtott a munkásság idején arról, hogy tehetetlen öregségében „elhagyatott” ne legyen . . . s hány van, kit oly félreeső helyre vitt nyomorult körülménye, hogy még haragszó sem figyelmeztetheti őt arra: sursum . . . sursum!

Mit óhajthatunk tehát? mi lenne kívánatos? . . .

Elaggott papok intézete! Egy központ az egyházmegyében, a hol a terhebb munkára képtelen avagy épen gyamolításra szorult elaggott papok, sőt a morális deficienssek is a szűkségletnek megfelelően ellátassanak; egy oly hely, hol örömmel mondhassa el mindenik „quam bonum et iucundum fratres habitare in unum”, oly hely, hol hangozzék színet nélkül „miseriordias Domini in aeternum cantabo” (közös brevariumozás); oly hely, melyről lélekemelőleg tudhassunk, hogy ott az egyházmegyének elaggottjai is engesztelő áldozattal járulnak *naponként* Urunkhoz, s az ő Urakhoz, — legalább mint áldozók, hol pillanatra sem fogják feledni ök sem azt: „sacerdos es . . . in aeternum”; a szeretetnek oly helye, hol a fizikailag erősebb „apát” esetleg gyamolítsa az elyengült „kaplánt”; oly hely, hol testi tájfalmaiknak enyhítésére is könnyen hozzáférhető gyógykezelést nyerjenek; oly hely, hol a haldokló boldogan mondhassa el: „in pace dormiam et requiescam.”

A „nyug-dij”-nak ily értelemben élvezete nem lesz-e igazán a legnemesebb értelemben *élvezet*? Lehet-e örömtelibb, boldogtób, mint társalgással és viselkedéssel egymásnak vizsgálatalására, épülésére szolgálni, s a gyengébbnek segítségére lenni?

S a fizikailag deficiens papok testi szenvedéseinek és lelki megnyugvásának szemlélete s egy-egy elhunyt társnak halálos ágya melletti elmékedés s annak meggondolása, mi

* Fontos és magasztos ügy. Kérjük a szives hozzászólást. Szerk.

az a sacerdos in aeternum, nem lenne-e gyorsan ható gyógyító szer a morális deficiensekre is? . . .

Ilyen elaggott papok intézetére feltétlen szükség van, mely mint gondoskodó anyai kéz felölelje és oltalmazza az egyházmegye minden állásu, rangu és koru papját, ki „nyug-dij”-at kíván „élvezni”. S „nyugdij” összege bizonyos részlete ellenében gyógykezelés, ellátásban részesítessék s utolsó percéig mint pap gyamolítassék, „elhagyatott” ne legyen.

Ezen intézmény elémítája majd az ilyen kifakadásokat: „a nyugdijas ha nyugdíjából élni akar, kénytelen elmenni nevelőnek, kisegítőnek stb.” vagy pláne az ilyen hangot: „a lelképásztor akkor részestlőn nyugdíjban, amikor a nyugdíj munkás életének zavartalan jutalmául élvezheti, nem a mikor már elaggott, magával ugyszólván tehetetlen.”

Hát lehet-e nagyobb *élvezet* egy papra, mint az, ha utolsó lehelletéig érzi: sacerdos es, s mint ilyen ténykedik. Ez életoél! Senki tehát addig „nyugdij”-ban ne részestljön, míg Krisztusért eredménynyel működhetik, s viszont bármily koru pap — kit talán anyagi fenyegető gond tartana vissza attól, hogy helyét munkás erőnek engedje át — ha munkakörének vagy a hitéletnek rovására ragaszkodnék is ájásához, „nyugdíjaztassék” — azonban személye szoros egyesítésben maradjon Krisztussal . . . az ő szolgálatában, ott az intézetben, papi tegelem alatt, szenvedve talán, de gond nélkül szolgálva Aunak, kinek szolgálatára adta magát át egészen akkor, midőn a felszenteléskor „sacerdos factus est . . . in aeternum”.

Szóljanak hozzá, kivált kiket jelenben is érdekel, s a kiket érdekelhet holnap. Tártyilagosan boncolgatva e kérdést elvileg. A kivitel módózataihoz is lesz ki hozzá szóljon. S a lényegeseket majd reassumálva egy konkrét javaslat alakjában tárgyalhaja — reménylen — nemsokára az egyházmegyei papság.

Περσβύς.

Karcolatok

egyházmegyénk 1848—49. évi történetéből.

Irta: Kovács Gyúrtás.

(Folytatás.)

A papság. — Az udvarhelyi főesperesi kerületben. — 2., Keresztes Mártonnál még egy keveset időzöm. — A forradalom után egyelőre az egyházmegye kebelében pap- és más ismerősei körében talált menhelyet. 1849. vége felé Korondon Kovács György nagybátyámmal rejtekezett. Ő beszélt ezeket:

Ősz végén csépléskor, egyszer megjelent nagybátyámmal egy német tiszt szimatolni. Keresztes épen az udvaron volt székelesen öltözve.

Nagybátyám sejtve a látogatás célját, hirtelen kikiált az udvarra:

Aztán főmegyebíró ur, segítse a gabonát a hámbárba hordani.

Szolgálatjára plebános ur — készségeskedik a főmegyebíró.

Nagybátyám aztán a tisztet ebédre marasztal, engedélyt kért a tiszttől, hogy a falusi — de értelmes főmegyebíró is asztalához bívhassa. Ez nálunk szokás — mondotta.

Jól van plebános ur — felel a német tiszt.

Es ebédetlek. Es jól mulattak. A főmegyebíró mint a jócska falusi emberek szoktak, tudákoskodott; beszélt tüvet — fát és propria manu szedegette ki a sültet a tálból.

Menjen főmegyebíró ur, még egy kicsit nézzen a cséplők után — kéri nagybátyám.

Azonnal instálom — és ment a főmegyebíró.

Ez a főmegyebíró természetes ember s becsülte — mondja a tiszt — de nem guszttus vele étkezni. Bajusza, szája, keze csupa zvir.

Hej, nem tudhatja mindenki az uri tempót — jegyzi meg nagybátyám.

E közben a német tiszt mind forgott-forgott és szimatolt, mint kopó a nyul után.

Mit keres, talán valamit elvesztett? Kérde nagybátyám. Hát — tudja plébános ur — én a rebellis Keresztes papot keresem.

Tessék keresni! — — —

De bizony nem találtatott.

És ezután a német tiszt a szomszéd paphoz invitálta nagybátyámat — látogatóba.

Főmegyebíró ur, kocsisunknak dolga van — fogjon be! Kéri nagybátyám.

Parancsára plébános ur!

És mentek.

A főmegyebíró hajtott.

A tiszt szimatolt. — Kereste, de nem találta itt sem Keresztet.

Aztán a két pap, a tiszt és a megbecsült főmegyebíró ur koccintgattak szépecskén. — A hangulat emelkedett; arc és kedély derült; a tiszt is hevült — de felsült. Sajnálkozott, hogy ebéd után a főmegyebíró ur — Keresztes megszökött.

Nagybátyám búslult — a tiszt vigasztalta. Nem baj — mondá, lehet sok a dolog odahaza s itt nem hegyélhet.

Igaz van — állítá nagybátyám. S maguk hajtottak haza. De a főmegyebíró ur már Istent tudja hol volt! . . . Itt tehát a tiszt kereste Keresztet. . . .

Lássuk, hogy kereste Keresztes saját magát. . . .

Az 50-es években Temesmegyében bujkált. . . . Egy Villási Pál nevű ari emberrel ismerkedett meg, ki előbb Gappel Pál volt, foglalkozására ügyvéd, ki Gappel névre kiállított okmányait átadta Keresztesnek — és ő beállott segédnek egy ügyvédekhez.

Egy alkalommal belépett hozzá egy szimatoló beamter. Kezébe nyom egy körözvényt, melyben személyleírás van egy papról, ki szép barnapiros, fekete bajusz, szakál és hajzat, kidomborodó nagy homlok, sötét nagy szemek és a középű valamivel nagyobb termettel rendelkezik. Beszél magyarul, németül, oláhul, örményül, latinul. Ez egy rebellis pap: Keresztes Márton. — Ha ilyen egyén foglalkozást keresne: nyakon kell csipni.

Igen is! Parancsára! — — — És maga-magát kereste. De aztán innen is tovább állt.

Aztán volt nevelő, volt hajcsár — volt sok minden. . . . De az ajkairól hallott részletességekre nem igen emlékszem, mert mint egyszer említém, káplán koromban ilyen karcolatokkal való foglalkozás még nem volt agyamban. S különben ezeket is csak azért hozám fel, hogy feltűnsem kedélyének azon humorát, mely a boros napok alatt is meg tudta őrizni derűjét. Mi a jó pap, a tudományos és hazafiás egyházi férfi emléké még sokáig meg fogjuk őrizni lelkünk azon albumában, melynek egyes lapjaira kedves embereink arcképeit a kegyeletes visszaemlékezés szokta illeszteni.

3. Kovács György született Csik-Csatószegeben 1812 október 18-án. Szülei Kovács József és nagykasznai Mihály Eva Katalin voltak. A papi pályára lépve 1836-ban áldozárta szenteltetett. Több helyt részint mint tanár, részint mint segédlelkész és plébános működött — a forradalom Korondon találta mint 30 éves fiatal papot. Ő is a liberálisabb eszméknek levén híve küzdött a szent-ügyért a szónoklat fegyverével, mert mint mondják, jól tudott a nép száján beszélni. Az agyalfalvi gyűlésen, hol 40.000 székely fegyveresen jelen volt, még részt vett s buzdította véreit a nemzeti honvéd hadseregbe lépésre. Egyébiránt nem volt a politikai extrémisták embere; de mint hű hazafi a nemzeti függetlenség és alkotmányosság híveivel tartozott. Legfőbb bűnül a német azt tartotta, hogy bujdosó paptársait rejtgette, nekik hajlékot adott; tehát velük egyetértett. Azért 50-ben fogságba került, de 51-ben pu-

rifikáltatva ismét állomást nyer. Elettét mint plébános szülőföldjén Csik-Csatószegeben fejezte be 1875-ben. Hívei népszerűségért, paptársai kollegiális kedvességért és mindnyájan szívporkázó humoráért szerették. En pedig a vérségi köteléken kívül felejtethetlen jötevőmet is tiszteltem benne. R. i. p.

4. Miklósi Sándor Zetelakán 1813 évi aug. 24-én született. Atyhai plébános volt midőn a forradalom kiltűtt. Egyházi téren ő is a liberálisabb irányzat támogatója volt. A kolozsvári papi értekezleten esperesi kerületi követ volt. Az agyalfalvi gyűlésen megjeleni óhajta egy lándzás századot állított össze, de Sófályn 1848. október 19-én hírtelen meghalt.¹⁾

5. Molnár Ferenc. Parajdon plébánoskodott 48–49-ben. Hazafiassága miatt meghurcoltatott; de 51-ben már állást nyert. 1863-ban halt meg.

6. Pálffy Mózes Méréfalván 1811. január 16-án született. A szabadságharc idején Vágás hitközség plébánosa volt. — A mozgalmak lezajlását dacára bazafiás szellemének szerencsésen túlélt. Azonban a bazafiak lelkéből amint sohasem fogunk kimosódni az 1848–49. évek alkotmányos küzdelmeinek emlékei: még kevésbé gondolhatjuk, hogy eme mozgalmak mindjárt Világosnál végkép elfojtattak. A kardot ugyan visszatették hűveikbe a kesergő vitézek: de a lélekben megvolt a honfájdalom, megvolt az epedés az eltiport szabadság és alkotmányosság után. A lelkek e hulláma előtört 1852-ben az ugynevezett Kossuth-Makk-féle székely összeesküvésben; de felfedeztetvén, a három főöröszes Török, Gálffy és Horváth bitófán halnak meg. — Mások 5–18 évi vártogásról kaptak. Ezek közt volt Pálffy Mózes is, ki Josefstadtban hét évig szenvedett.²⁾ — Meghalt 1891. febr. 13-án.

II. A marosi főesperesi kerületből.

1. Bardocz János 1848-ban marosvásárhelyi tanár volt, később kolozsvári hitszónok lett. Ugy az egyházi, mint a politikai mozgalmakban lázas tevékenységgel vett részt. A „szinai pontoknál” már szóltam róla. Itt csak azt jegyzem meg, hogy mint demagog szónok egészen a pillanatok és az események hatása által felkorbácsolott szenvedélyek embere volt. Tűz volt minden szava s így a szíveken hatalommal bírt. Vándor szónoka volt a szabadság és függetlenség eszméinek.³⁾ Szónoklataiból egyet ismerek én is. Ez „Emlékezésed, melyet a lázongók gyilká alatt elvált magyarokért” 1849. évi március 31-én Kolozsvárt a szabadságtéri nagy templomban tartott gyásziünnepséget alkalmával mondott. Fulminans beszéd. Tör, ront mint egy bomba; sujt mint a villám és hatásával sodor mint a tengerár. S mindez a dinasztia ellen irányult. Nem is reprodukálom szavait, csak azt jegyzem meg, hogy nyomatásban is megjelent beszéde kétségtelen vádlója és tanúja is levén forradalmi szereplésének, azért menekülni kényszerült. Bujdosásából csak 1868-ban került haza és keresett hazájában nyugalmat, melyet azonban keble javára és a közügyre nem tudott értékesíteni, mert a megváltozott idők és körülményekhez már nem tudott alkalmazkodni. Meghásonlott volt ömaga és az élettel. Rommá lett . . . később elporladt.

2. Györfly Lajos. Született Csik-Csatószegeben Györfly András és András Karolina szüléktől 1806 február 12-én. A szabadságharc idején Szászrégenben volt plébános. Oly viszonyok voltak ekkor a városban, hogy ennek 1848. november 2-án történt elégése után, mint kiváló honfi ott nem maradt. Kiragadtatva hívei közül fogságba hurcolják. Innen 50-ben szabadul ki . . . Mint kézdi-szentléleki plébános és ker. alesperes végezte be — anyai nagybátyám — életét. Okos, művelt férfi volt.

(Folyt. köv.)

1.) Betegh Imre levele dtto 1882. XII. 19.

2.) Lőrincz F. sinfalvi pléb. levele 1901. nov. 9.

3.) Kővári L. ezt mondja: Városlőr-városra járt; az erkélyekről egész papi ornátusban polgári praedikációkat tartott. Erdély tört. 1818–49-ben. 222 lap.

„Hát a hittan hol marad?”

Lapunk múlt számában ilyen címmel hoztuk az „Alkotmány” után egy közleményt, mely a csikszeredai polgári leányiskola nem rég lefolyt felvételi vizsgálatával — illetőleg a hittan szándékos mellőzésével foglalkozott. A csikszeredai plebánus ur a következő levelet intézte ez ügyben lapunkhoz. „Ft. Sz. Ur! Becses lapjának legutóbbi száma egy rövidke tudósítást vett át az „Alkotmány”-ból, mely a *csik-szeredai polgári leányiskolában* január 29- és 30-án megtartott felvételi vizsgálatokra vonatkozik, s mely engem, mint hitoktató-lélekész közelről érdekel. Azt kérdi tőlem, hogy igaz-e, a mi abban a tudósításban foglaltatik s ha igaz, mit tettem, vagy mit szándékozom tenni? Őszintén megvallva nagyon nehezemre esik ezen kérdésekre válaszolni a nyilvánosság előtt, mert ide a tova már én is csiki ember vagyok — habár itt még mindig jöttment embernek tartanak, — mint ilyen sajnálom a vármegye főembereit, s mint hitoktató az iskolaszéket a nyilvánosság előtt kompromittálni. De ha már így is kipattant a titok, ám legyen, töredelmesen bevallok én is mindent röviden, úgy a hogy történt.

Ezen iskolai botrány nem kezdete, hanem — remélhetőleg — betetőzése volt azon üldözéseknek, melyeknek a képviselőválasztások óta ki vagyok téve. Mert tetszik tudni kérem, nálunk olyan szokás van, hogy ha valaki a még mindig közöttünk kísértő Bányfő-Tisza rendszernek nem híve, azt agyon kell üldözni társadalmilag is. Az üldözést még az iskola falain belül is folytatni kell, mint ez a somlyói tanár urakkal is történt.

Hát engem egész egyszerűen elcsaptak, mint hitoktatót a vármegyei iskoláktól törvényhatóságilag és iskolaszékieleg, az én és kegyes Főpásztorom beleegyezése nélkül s egész önteljes káplánomat nevezték ki — anélkül, hogy csak ismernek is, hogy ki s mi — hitoktatónak! Ezen erőszakosságot, tulkapást és jogtalanságot megfélembiztem a kultusz-minister ur ő Nagyméltóságához. Természetesen a hitoktatói díjakat is beszűkítették, gondolván, hogy ezzel meg a kepe nem fizetésével, telát anyagi dolgokkal megölnek, vagy legalább lehetetlenné tesznek. Mivel azonban még a miniszteriumban nem döntöttek s reményem is Isten után, hogy javamra döntenek és Főpásztorom nem rendelt vissza: én hűségesen végeztem tovább is hitoktatói kötelességemet. Nem mervén hajduval elzárni az iskolától engem, izengetéshez és gyöngéd presszióhoz fogtak s valami inzultus is emlegettek, ha a felvételi vizsgákon megjelenek. En azonban jussomból nem engedtem. A végén pedig az történt, hogy egy zseniális ötlet különféle módon való alkalmazásával egyszerűen kifigurázták, lehetetlenné tették a hittan vizsgát. S ezzel kifigurázták a vallást, a növendékek vallási meggyőződését s a hitoktató személyét.

Ugyanis 29-én reggel mindjárt az első osztály vizsgáján, Böjthy Endre vizsgáztató elnök ur (foglalkozására nézve árvaszéki elnök) a vizsgát a magyar nyelv kikérdezésével kezdte, jöllehet én pontosan ott voltam s egyútt imádkoztam a növendékekkel, mialatt az elnök úr nyugalmasan ráhelyezte kezét az előtte lévő két székre a támlájára.

En hideg vérről néztem a vallástan mellőzését; gondoltam, hogy mégis csak rá kerül végül erre is a sor. Közben félórai szünetet adott az elnök úr, mialatt, a mint mondá, föl-megy a hivatalába (a vármegye házába) egy kissé dolga után nézni. A szünet letelte után a tárgyak kikérdezése tovább folyt a megkezdett sorrendben. Közben megérkezett az elnök úr is, s addig húzta a kikérdezést, míg a bentlakóknak ebédhez való terítésre csöngöttek; ekkor az igazgató-növél pár szót váltva kijelentette, hogy a vizsga be van fejezve. E percben még felébredt bennem az iskolaszék iránti részvét; az elnök urhoz léptem s a következő párbeszéd folyt közöttünk szóról-szóra:

— Elnök ur kérem még egy tárgyból, a hittanból, hátra van a vizsga, sziveskedjék azt is kikérdezni.

— Már kifogytunk az időből, a gyermekeknek ebédre kell menni.

— Akkor hát ebéd után ugyebár folytatni fogjuk az első osztály vizsgáját?

— Nem, a rendet nem zavarhatjuk meg.

— Tehát egészen elmarad az első osztály hittan vizsgája?

— Ez időszertel.

— S mi lesz a következő osztályokkal?

— Délután Nagy Imre fog jöni, ő majd lássa mit csinál

— Köszönöm szépen!

És délután Nagy Imre vizsgáztató elnök ur a II. osztály vizsgáján folytatta a délelőtti módszert. Kezdte a magyarral s úgy tovább. Mikor azonban az előtte lévő iven feltüntetett utolsó tárgyból, a történelemből, felhívta az első gyermekeket, fölkelte ezen szavakkal:

— Ennyi már elég volt nekem, (s az igazgató-növélhez fordulva) folytassák kérem tovább a kérdézet. Azzal vette a nagykabátját és sapkáját s távozni akart. En azon ban utána léptem és szóról-szóra ilyen szöveget váltottunk:

— Igazgató ur kérem, kérdezzék-e a gyermekeket a hittanból?

— Én nem bánom, csináljanak amit tetszik, nem szölok belé.

— De hát az iskolaszék kívánja-e vagy nem, hogy a gyermekek a hittanból vizsgázzanak?

— En nem vagyok iskolaszéki elnök, csinálják ahogy jól esik, mit bánom én!

— Engedjen meg kérem, én mint vizsgáztató elnöktől vagyok bátor kérdezni, hogy legyen-e hittan vizsga vagy ne?

— Mondtam, hogy csináljanak, amit tetszik, én nem szölok semmit!

Mikor az utolsó szavakat mondotta, már mérges volt és kisírult hirtelen az ajtón.

30-án reggel szintén pontosan megjelentem a vizsgateremben a III. osztály vizsgáján. Böjthy Endre ur belefogott a tegnapi nótába, én tehát távoztam, mert nem volt mit keresnem mint „vendég”-nek. Közben amiut értesültem, az elnök ur hamiskásan sugta oda egyik tanítónőnek: *bezzeg ha most itt volna a pap, kérdezhetünk a hittanból, s édesen mosolygott*.

Délután a IV. osztály vizsgáján az elnök, Nagy Imre ur azt izente, hogy $\frac{1}{2}$ 3-ig nem jöhet, az igazgató-növél tehát kezdje meg a kikérdezést. En nem jelenhettem meg a kitűzött időben, 3 óra felé mentem be csak a terembe. A németből épen az utolsó felet, s én oda sugtam az elnöknek:

— Négy órára koporsótételre kell mennem, ha sziveskednék a német után a hittant kérdezni?

— Hát még nem kérdezték?

— Nem.

— Ugyan ne csináljanak olyan nagy komédiát a do-logból.

— Kérem . . .

— Ejszen, a vén Henter mámit vizsik el?

— Igen.

— Elég lesz kérem a németből, a számtanból feleljen . . .

En el távoztam, mivel nem volt tovább mit keresnem s mentem koporsótételre.

Hát kérem alássan, szégyen ide szégyen oda, én elmondék mindent, a hogy történt. A skandalumot megcsinálták, most már iréljen a közönség.

En mindjárt február 4-én paausz emeltem a kir. tanfelügyelő urnál (hivatalosan 46. sz. alatt) s azt irtam a többi között, hogy ma, midőn a dolgok mélyére látó vallás- és közoktatásügyi miniszter ur ő Nagyméltósága megsejtve, hogy az általános romlottságnak oka a nyilvánosság hiánya s ezen egész jóakarattal kíván is segíteni — azt kértem egész tisztellettal:

Lehetséges-e annyi gyermeknek vallásos gondolkozását s a hitoktató iránt éreztetett tiszteletét megőrizni? lehetséges-e a vallással s hitoktatóval gnyolódni büntetlenül?

Ennek a felderítése tudom, mert ismerem az itteni nyo-

masztó helyzetet, roppant kellemetlen a mi derék tanfelügyelőnkre nézve. De hát az Isten segítse nehéz munkájában.

Várom hogy mi fog történni két reudbeli felebbezésemmel s ha Szerkesztő ur kívánja, rendelkezésére bocsátom az első felebbezésem minden hozzá tartozó okirattal s az eredményről is szívesen fogok majd beszámolni.

Csik-Szereda, 1902. február 19-én.

kiváló tisztelettel

Török Ferenc,
lelkész.

TANITÁSÜGY.

A népiskolai könyvtárak.

Kisebb nemzeteknek közös sorsa, hogy a hatalmas, gazdag, művelt nemzeteket lehetőleg utánozzák. Ez igen természetes és helyes is. Csak az utánzás módjában hibáznak. Igen rohamosan akarnak elérni mindent. Ajtóstatul rohannak a házba. A mit a kulturnemzetek századokon át lassú és körültekintő munkássággal ugyszólván természetes fejlődés útján értek el, ezt az őket követő kisebb nemzetek néhány évtized alatt akarják létesíteni. Így áll elő aztán az a sajnálatos eredmény, hogy tudományosságuk, szokásaik, művészetük, sőt még irodalmuk is nemzeti vonások és sajátosságok nélkül szűkölködnek. Magunkról beszélék első sorban. Ismeretesek az okok, hogy művelődésünk különböző ágaiban, századokon át miért maradtunk el. Nem szükséges ez okokra rámutatnunk. Azt is tudjuk s érezzük, hogy a hiányokat bámulatos gyorsasággal, de annál kevesebb alapossággal, 25–30 év alatt akartuk eltüntetni. Századok munkáját három évtized alatt! Semmi a'apunk nem volt; el kellett mennünk a szomszédba tanulni. El is mentünk a legközelebbihez, az osztrákhoz, a némethez. Arra már nem értünk rá, hogy tovább is elzarándokoljunk pl. a franciákhoz, az angolokhoz. Pedig mindkettőnek a szeleme sokkal közelebb áll hozzánk, sokkal jobban simul a mi temperamentumunkhoz, mint a németé. Dehát nagyon sietünk, nem megettünk messze. Így lett tudományosságunk irányzata német, iskolázásunk berendezése német. A vezető szalag ma is a német kezében van.

Mindent a látszólag tárgyamhoz nem tartozó dolgot pedig azért mondtam el, hogy buzgó és sokat akaró kultuszminiszterünk lázas sietséggel előkészített vagy jobban csak elrendelt intézkedéseinek rajta kívül álló okát mutassam meg. Pár évi ministerkedése alatt olyan reformokat inaurált és részben létesített, melyek mindenesetre hosszabb érest szükségesek.

Csak rámutatunk arra, hogy a középiskolai új tantervet részletekben már életkeléptette akkor, midőn e tantervnek csak a vázlata volt meg, de a részletes utasítások hiányoztak; életbe léptette akkor, midőn az új tantervnek megfelelő tankönyvek nem voltak.

Jött a művészeti oktatás kérdése. Na ebből igazán tengeri kigyót csináltak tanfőriaink. Lelkesedtek, hosszan vartak minden vonalon. Ujság, új-ág! Kevesen akadtak az általános lázas lelkesedés közepette, kik rámutattak arra, hogy mindezen lehetetlenség előzetes, tartós előkészület nélkül. Sem eszközeink, sem embereink! És művészeti oktatást akarunk csinálni. Hiba biz ez mind, de nem a jelenlegi kultuszminiszteré. Ez a kiereszkolt lázas sietség a magyar kövületet és főleg kulturát vezető férfiak *tradicionális hibája*. Ő csak a a tradíciót követte. Alkotni kell minden áron.

Ez alkotásvágyának eredménye a miniszternek mult évi intézkedése, hogy a népiskolai ifjusági könyvtárak kérdését már egyszer dűlőre kell juttatni.

Az ezen ügyben jut. 4-re összehívott ánkét működésének sikertelenségét, illetőleg a vitára felvett kérdések belytelenségét — már volt szerencsém e lapok basábjain mindjárt akkor melegiben kifejtteni. — De akkor azt is mondot-

tam, hogy véleményem szerint cseppet sem kár depoktatásunkra, hogy a népiskolai ifj. könyvtárak ügyét nem rendezték. Megígértem, hogy e vakmerő különvéleményt egy-zer meg is okolom. Most akarom tenni.

Tehát népiskolákban ifjusági könyvtárak nem szükségesek, feleslegesek. Ez a tétel. Mire valók az ifjusági könyvtárak? Arra, hogy az ifjak abból bizonyos időközönként olvasson olvasmányokat kapjanak, melyeket otthon, saját munkájukra, gondolkodásukra támaszkodva olvassassanak ugy, hogy megértsék, átérezzék, azaz a szó legnemesebb értelmében élvezzék. Az olvasmányok tehát az értelem és érzelmenvelés természetes kiegészítői kell hogy legyenek. Az olvasmányok tehát csak kiegészítők. Ebből az is következik, hogy az olvasmányokat csakis bizonyos és megfelelő előkészület után forgathatják a tanulók — igazi haszonnal.

Ezen feltétlenül szükséges előkészület alól a népiskolák övendékei sem tehetnek kivételt.

Már most felvetem a kérdést: minő olvasmányok lehetnek azok, a melyek a népiskolai tanuló előkészületéhez simlhatnak? Hát első sorban nép- és tanítómesék. Jó. Népmesékkel azonban nem lehet kizárólagosan táplálni még a gyermeki szellemet sem, mert ez veszedelmessé, károsá válnék. Egy soha nem létezett és soha nem létező világha plantálnók a gyermeket, mely aztán soha vagy nehezen tudna későbbben a való élet keretébe beleilleszkedni. Nagyon helyesen mondja idevonatkozólag Felméri, hogy nagy különbség van azon hatás közt, melyet az olvasmányok felnőttekre és gyermekekre tesznek. Mig a felnőtt, s bizonyos képzettséggel, önállóbb itélettel bíró ember az olvasmány *tartalmát* a maga ismeretköréhez applikálja s a szerint itéli meg: addig a gyermek éppen a saját *lelkivilágát* az olvasmott nyomán igyekszik berendezni, tágitani és bővíteni. Ebből az is következik, hogy a gyermekre feltétlenül nagyobb és átalakítóbb befolyással van miúdig az olvasmány, mint a felnőttekre. — A naiv mesék túlságos olvasása tehát naivvá, képtelenné teszi a gyermek életfelfogását, a mi nevelésünknek és oktatásunknak még csak ideiglenes célja sem lehet.

Hát a tanító mesék? Aesopus-féle mesék? A legtöbb pedagogus ezeket a meséket a gyermekszobára csodálatos határuknak tartja. — Részemről furcsának találok ezt a felfogást. Hiszen be kellene látnunk, hogy ezek a mesék valójában nem a gyermekeknek, hanem a gondolkodni, okoskodni s dlvonni tudó elméknek valók. Hiszen mindenik mese egy már eleve megállapított tanuságot, akziomat példáz rövid ebeszélésben s a legtöbb esetben valóban filozofiai elhaere van szükség, hogy a tanuságot (különösen ha nincs kitéve) kihlívelyezzük. — Mindebből az következik, hogy ezek a mesék 7–12 éves gyermekeknek *magán olvasmányul* nem alkalmasak. Ugy igen, ha a tanító bácsi vagy az apa kéznél van, hogy a nehezségeket eloszlassa.

A többitől majd jövőre.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Füvi hódolattal** vettük püspök urunknak f. é. II. körlevelét. Első sorban közli XIII. Leó pápa ő Szentiségenek legutóbbi allokucióját, folytatólag pedig hoz egy pápai és egy kongregacionális dekretumot. A m. kir. közigazgatási bíróságnak egy a tanítók adókötelezettségére vonatkozó vitás kérdésben hozott határozata következik ezután. Végül újból jelzi püspök urunk, hogy Isten segítségével a husvéti szt. ünnepek után a kereszténység fővárosába szándékozik zarándokolni, hogy Szentiséges Atyánkat pápaságának 25-ik évfordulója alkalmából egyházmegyénk nevében is üdvözölje. Ezen zarándok-utat püspök urunk a Grósz Ferenc ettyeki (Fehér vm.) káplán által rendezett s vezetendő zarándoklattal fogja megtenni; épen azért egész terjedelmében közli a Grósz zarándoklati prospektusát.

— **Az egyházmegyei önbiztosítás** életbeléptetése tárgyában a püspöki hatóság a következő körrendeletet adta ki: „802—1902 szám. Az erdélyi róm. kath. status folyó évi január hó 15-én tartott közgyűlésén az egyházmegyei önbiztosításra vonatkozó szabályzatot elfogadta, minek alapján az önbiztosítás folyó 1902 évi március hó 10-én életbe lép. Az önbiztosítási ügy vezetésével az egyházmegyei Igazgatótanácsal együttesen és egyetértőleg ideiglenesen báró Bornemisza Elemér statusunk jószágigazgatóját bíztuk meg. Az ideiglenesség ideje alatt az Igazgatótanács előkészíti az önbiztosítási ügy vezetésének véglegesítésére vonatkozólag teendő intézkedéseket és elkészíti az ügyvezetőnek adandó utasítást és ügyrendet. Az ideiglenesség ideje alatt az arányrészek díjai a kolozsvári Hitelbank és Takarékpénztárba fizetendők, mely pénztintézet az aránydíjak kezelésére vállalkozott; a kiutalások is az esefel előforduló károk megtérítésére onnan történnek, a mely célból az intézet folyó számlát nyit a status számára. A befizetőknek a nyugtát az igazgatótanács adja ki. Az igazgatótanács a törzskönyv alapján közölni fogja minden egyes egyházközséggel, illetőleg minden tan- és nevelő intézet igazgatóságával az arányrészek után fizetendő összeget, a mely alkalommal befizetésre vonatkozólag szükséges utasításokat is megadja. A idő telkéz Urakat utasítom, hogy az igazgatótanács iratát ezen ügyben elfogadják és a szerint járjanak el, a biztosítási díjakat pedig az egyes egyházak illetőleg az intézetek pénztárából ezennel utalványozom. Az önbiztosítás szabályzatát a biztosító feleltek a szabályzat 12. §. alapján kiadandó törzskönyvi kivonat hátlapján fogja az igazgatótanács közölni. Szíveskedjék a Földő esperesi hivatal ezen rendeletemet tudomás és ahhoz tartás végett a kerületi lelkészekkel haladéktalanul közölni. Gyulafehérvárt, 1902. február hó 19-én.“

— **Az országos autonómia kongresszus** e hó 17-étől kezdve folytatja tanácskozásait. Eddig a 27-es bizottság tervezetnek alapján az egyházközségi és egyházmegyei gyűlések szervez-tét állapították meg. Egyházmegyeinkből püspökönk és Fábián Sándor nagyprépost vannak jelen a tárgyalásokon. Világi képviselőink közül Ugron Gábor fejt ki a legnagyobb tevékenységet.

— **Főgymnasiumunk évi szentgyakorlatai** f. hó 19—23-ig vannak s mikor e soroktatiruk, már a befejezéshez közelednek. *P. Millinsky József* S. J. vezette és vezeti azokat. Adja az ég, hogy az apostoli meggyőződés és élesszólással elhittett nemes mag termékeny talajra hullva bő gyümölcsöket teremjen!

— **Halálozás.** Mely részvétellel olvassuk és tesszük közzé, hogy özv. *Avéd Istváné* szül. Császárné Krisztina életének 96-ik és özvegyiségének 32-ik évében végelgyeungülés következtében a naldoklók szentségeinek áhitatos felvétele után f. hó 17-én az Urban esdesen elhunyt. A tisztas matrona temetése f. hó 19-én Gyergyó-Ditróban volt általános részvét mellett a boldogulat nyolc fia — köztütk Avéd Jákó lovag és főgymnasiumunk nyug. igazgatója, — számos unokája és dédunokája siratja. R. i. p. s.!

— **Kemény vád.** „A mi sokat dédelgetett kolozsvári ifjuságunk semmi jelét nem adta a különféle ifjusági mozgalmak iránt való érdeklődésének. Apatikus, nemtörődöm, „modern“ életet él. Egy kissé kozmopolita is. Hivatalos lapjában Vázsonyi mellett ir cícerős cikkeket; a budapesti reform-párt politikájával kacérkodik. Semmi érdeklődést nem tanusít az iránt a nemes mozgalom iránt sem, mely törvénykönyvünköl kitöröltetni kívánja azt a szegény-paragrafust, mely nemzeti bösütnket, a szabadságvívó nagy Rákoczeit gyalázza meg.“ — Nos hát ez kemény, nagyon kemény vád s még nem is mi, hanem a kolozsvári „Ellenzék“ emeli azt a kolozsvári egyetemi ifjuság ellen. A napokban olvastuk, hogy a kolozsvári szent. József szeminárium egyetemi hallgató ifjusága kebelében már régóta fennállott Szent Imre-önképzőkör az új igazgató alatt újjá szerveztetett. Vajjon ez a kör ezután is tétlen szem-

lélője marad a kolozsvári egyetemi ifjuság apatikus, kozmopolita, nemtörődöm „modern“ életének?

— **Szent-Antal estély.** Sz.-Udvarhelyt febr. 18-án este a főgymnasium nagy termében Szent-Antal estélyt rendeztek. Az estély rendezői Blajer Balázs, János Ferencné, Flórián Mariska és Szabó Juliska voltak. Az estély ifjusora a következő volt: 1. Ének Szt.-Antalhoz. 2. „Örökké való szül Máriához“ Váradai Antaltól, szavalta: Flórián Margit. 3. „Largo“, hegedű duett, előadták: Novák Béla és Barsay Béla főgymnasiumi tanulók. 4. Felolvasást tartott Milcevic János. 5. „Oh élettünk reménye“ énekelte Lakatos Vilma, hegedű kísérete Tamás Péter. 6. „Szent-Antalhoz“ Tóth Józseftől, szavalta: özv. Szabó Farkasné. 7. Saját szerzeményű imáját énekelte Kertész Albertné, harmoniumon kísérete Morascher Hugó. 8. „Az örök küzdelem“ K. Simó Ferencről, szavalta: Jánosy Béla főgymn. tanuló. 9. Ének: „A kereszt-fához megyek“.

— **Valóban virrad-e?** A válság szélére jutott székelő nép megmentése céljából tervezett székelő kongresszus előkészítése végett e hó 15-én értekezletre jött-ek össze Marosvásárhelyt a nemes akció vezérferfiak. Ezen értekezletöl egyik derék székelő vértünk, Benedek Elek „Virrad“ cím alatt a következőleg nyilatkozik: „Forduljon figyelmetek egy pillanatra a székelő főváros felé s nézzetek, az apostolok által elvetett magból mi lett. A közélet kiváló férfiak itál találkoztak, a nagyok kezét fogták a kis emberekkel, hogy együtt, kéz a kézben, egy értelemmel munkába fogjanak. Tekintsetek be a marosvásárhelyi gyülekezetbe s ime látjátok, hogy a székelő-kérdés többé már nem helyi kérdés, a székelő nép megmentéséért már nemcsak az erdélyi és székelő egyesületek buzognak, de velünk van, köztünk van az ország leghatalmasabb egyesülete: az Országos Magyar Gazdasági Egyesület is.“ — Olyan jól esik nekünk, székelőknek, ezeket olvasni; egy pillanatra a biztos eménykedés rózsás felhői gyönyörködteik segítség után vagyó, epedő szemünket, de csakhamar elmúlik az ábránd s megjelenik előttünk a szomorú valóság, melynek láttára kételkedőleg rázzuk fejünket s aggóva kérdezzük: vajjon hát valóban virrad-e? vajjon csakugyan lesz-e a megindult mozgalomnak eredménye, kívánt sikere? Mert ha azt tapasztaljuk, hogy még ezen istenes munkába is befurakodik a hiudicsvagy-sarkallta visszavonás ördöge, úgy bizony a reménykedés helyett a kétségeskedés szállja meg a mi lelkünket. — Sapienti sat. Qui habet aures audiendi, audiat.

— **A „Gyulafehérvári Hirlap“** — mert ilyen című újság is van Gyulafehérvárt, — azt írja magáról, hogy a XVI. évfolyamban jár, de a nagykorúságának, érettségének semmi jelét nem adja, hanem a puskaport, azt fogyasztja szaporán. Legujjabbán afelett sir krokodiljai könyveket, hogy a Batthyány-könyvtár semmit sem költ a könyvtár szaporítására és hogy a „nagy világ irodalmá“-ból nem szerez be semmit. — Hát ez egyszerűen valótlán állítás, valamint irreális a központi statisztikai hivatalnak e kimutatása is, honnan állítólag a „Gy. H.“ adatait vette. Mi ugyan nem tartozunk a „Gy. H.“-nak kimutatással arra nézve, hogy a Batthyány-könyvtár évenként mennyit fordít a könyvek szaporítására, mert ebez a „Gy. H.“-nak semmi köze; mégis szívesen megcsüglik, hogy az 1900 évben, — mert a statisztikai hivatalnak ez évi adatait láthatta még csakis, ha egyáltalában látta — 258 K. 10 f.-t költött. Mi a másik részét illeti, hogy a „nagy világ irodalmá“-ból nem szerez be semmit, csak nem kívánja, hogy meghozassuk az ő kedvéért Prévost Marcelnek, Zolának avagy Boccacionak renyzeit. — Hogy mire van szükség a Batthyány-könyvtárnak, azt a „Gy. H.“-tól nem kérdezzük.

A Batthyány könyvtár igazgatósága.

— **Ismeretterjesztő felolvasás az ismeretnek.** Kolozsvárt a múlt vasárnap ismeretterjesztő előadást tartottak a kath. tanoncothozban. A felolvasást Váradai Albert szentpéteri vezértanító tartotta a hazaszereztetöl. A felolvasó közvetlensége, a melylyel a baza fogalmát ismertette s a ma-

gyar történelemből a hazaszeretet szép példányképeit felsorolta, a halgatóság figyelmét mindvégig lekötötték. A felolvasót a tanoncok és a szép számban megjelent hölgy- és férfi közönség lelkesen megénezték. A mai napon ismét felolvasást tartanak.

— **Az „anyátok.”** Jókai Mórt tudvalevőleg csúfosan, kegyetlenül s minden ok nélkül egysz rüen elcsapta a Pesti Hírlap. A Budapesti Napló volt olyan ügyes, hogy rögtön felhasználta a kitünő alkalmat, Vészi József sietett a megbántott költőnek a Budapesti Újságírók Egyesületének választmánya által fényes elégtételt adatni s azonfelül Jókait rögtön leszerződte a saját lapjához. Szép ünnepélyt is rendeztek, amelyen Jókait az újságírók apjuknak nevezték. Ez idáig szép és megható; most jön azonban, a mi kissé komikus. Jókai az ünnepeltetést versben köszönte meg s e vers végén a következőleg mutatja be a magyar irodalomnak Jókainé Grósz Bellát:

„Fiain! A kiknek vagyon hü anyátok,
„Ót” mint anyákat mellettem áldjátok.”

— **A misszióegyesület pártoló tagjait** tisztelettel felkérem, hogy tagsági díjukat — egy korona — hozzám beküldeni sziveskedjenek; a missziók a napokban megkezdődnek, ezekkel pedig nagy kiadás jár együtt. Az alapszabályok a nyomdában vannak, az elsőszám minden taguk meg fogja küldeni. Czimbalmos József, pénztáros.

— **Oltáregyesületi ügyek.** 5. **Az oltárterítő.** Minden oltáron 3 vászon terítőnek kell lennie, hogy az Ur testén vagy vérén vigyázatlanágból, vagy más okból tiszteletlenség ne essék. A két alsó terítő durva, vagyis fehéritetlen vászon is lehet, de ezeknek is egészen be kell takarniuk az oltár lapját. Most a három közül a legfelsőről lesz szó.

A ki ily oltárterítőt akar csinálni, legelőször is mérje meg az oltár lapját; a vásznat pedig a kimerése előtt forró vízben kell áztatni, hogy később a darab összehúzódván, kiesnie ne bizonyuljon. A forma tekintetében kétféle oltárterítő van. Vagy:

1. oly nagyra csináljuk a terítőt, hogy elől épen az oltárlap széleig, két oldalt azonban egészen a földig ér. Így aztán elől csakis a csipke függ le az oltárlapjáról, a melynek 5—15 legfőljebb 20 cm szélesnek szabad lenni s a terítőnek csakis ellső hosszoldalát kell szégyelyeznie csipkével; két a földig érő keskeny oldalára csipke nem szükséges. — Vagy: 2. ug mérjük ki, hogy mind a három oldalon egyenlő körülbelül 5 és semmi esetre sem több, mint 10 cm-nyire függjön le az oltár lapjáról. Így aztán mindhárom oldalát csipkével szégyelyezzük a sarkainál. Kellőképen engedve a csipkékből (tehát nem nagyon szűkűn.) Ilyen oltárterítőnél a csipke szélesebb lehet, akár 50 cm-ig. A mi az oltárterítőre való csipkéket fajtát illeti, elég bő a választék. Leggyakrabban láthatni a hálózott csipkét (netz kivarrás, Tiltspitzen). De ezen hálózott csipkéhez ha lehet csak cernát használjunk ugy a hálóhoz, mint a kitöltéshez. Ha ez igen sokba kerülne, használjunk a hálóból 50 számú horgoló fonalat, a kitöltéshez pedig 16—20 számú angol pamutot. Tanácsos, hogy a szép csipkét először keskeny vászon szalagra varrjuk s csak emnélfogva erősítjük magához az oltárterítőhöz nagy öltésekkel, hogy mosásokon könnyen lehessen levenni. Ilyeténképen sokkal jobban lehetne kímélni a drága csipkét.

6. **Az áldoztatási terítő.** Az áldoztató padot (nálunk a szentélyt elválasztó sorompót) vászon lepellettel szokás borítani, hogy a szent oltára ne essék a földre, ha esetleg a pap, vagy az áldozó valamiképp leejtené. Ha ilyet akarunk készíteni, tudni kell az áldoztatópád hosszát. A vásznat előzetesen forrázzuk ki, vagy szabjunk a leplet megfelelőleg hosszabbra. Ha a vásznat egész szélességében vesszük, akkor meglehetősen széles beszegést engedhetünk meg. Azsur szegés itt is igen szép. Az egyik hosszoldalra csipkét, a másikra pedig a lepelnek a padra való megerősítéséhez szolgáló vékony szalagocskákat, hurkokat tesszünk, a szertit, a minő az áldoztatópád. Különböző csipkéket szokás alkalmazni.

A hálózott csipkébe kellő ügyességgel, vagy a horgolt

csipkébe is alkalmas mondásokat varrunk, melyek a legmél-tóságosabb Oltáriszentségre vonatkoznak. A csipke azonban ne legyen nagyon széles, legalább is ne szélesebb 20 cm-nél. A kerületre szárítottással kivarrott dísz is lehet tenni.

7. **A vállkendő (humeralé).** A vállkendő vagy humeralé, melyet amictusnak is neveznek, az áldozó papi ruházathoz tartozik. Az alba felvétele előtt a vállakra teszik s a papot a megkezdendő szent cselekmény alatt érkekeinek fékentar-tására figyelmezteti, valamint emlékeztet azon kendőre, mely-lyel a zsidók Kaifásnál az Údvizitő arcát befodták.

50—60 cm. széles és 70—80 cm. hosszú vászondara-bot körös-körül beszegünk. Erre aztán két sarkára 1 m. és 75 cm. hosszú vászont, vagy chiffon szalagot varrunk. Vigyáz-zunk azonban hogy ezek egyik hossz-oldal két végére jus-sanak. Felső szélén a két szalag között középen kis piros keresztcsékét varrunk bele. A vászon finomságát illetőleg ugyan az áll, a mit a kéztörőlről mondtunk.

Még egyszer s talán többször is a sekrestyésekről. A sekrestyések védő szentje szt. Guidó hitvalló. Csak annyit írok róla, hogy szegény volt nagyon; legjobban érezte magát a templomban, Latauban (Brüssel mellett) az esperes-plebános a szentet nagy dítatossága és erényei miatt sekrestyének fogadta. A mi hivatalához tartozott, ha még oly csekélynek lát-szott is, az ő szemében nagy fontosságú volt.

A rend és tisztaság templomában messze vidékre híres volt. Mielőtt a templomban munkához fogott, jó darabig téré-delt a tabernákulum előtt. (Sajnos ritkaság ez a sekrestyé-seknél!)

Az ő tisztaság szeretete kiterjedt nemcsak a látszatra, (legtöbb csak ennek dolgozik!) hanem az oltár mögé, az oltár tetéjére (mily piszok és por van az oltárokon, ha nincs ki ellenőrizze a sekrestyést!) jól tudva azt, hogy az Istenháza-hoz különös nagy rend és tisztaság illik. Nem is voltak az ő oltárterítő viasszal tele eszegetve, nem volt rongyos a mise ruha, nem voltak a gyertyák alaktalanok a lefolyt vi-asztól, nem álltak girbe-görbén, mint sok templomban láthatni.

Nem szundikált a sekrestyében szt. mise alatt, hanem mindig küna térdelt a pusztá kövön az istentisztelet alatt. Legkedveesebb foglalkozása az örökklámpa kezelése és tisztogata-sa volt. Tudok sekrestyéseket, akik szt. misét beszüle-tesen soha sem hallgatnak. Azt hiszem, hogy szent Guidó főnö-kének is nagy része van abban, hogy szentünk a sekrestyé-sek védője lett! A festők levett kalappal harangozva állítják elénk, a mint ajtatosan imádkozik.

Első sorban nekünk kell megmegtanunk a sekrestyése-ket, hogy a fő oltár előtt elhaladva fél térdel térdet bajtsa-nak egész a földig vagy ha ki van téve a Szentség, mind a két térdel mélyen hajoljanak meg az Ur Jézus előtt; mosák ki az ampolnákat, hogy ragyogjanak a tisztaságtól; láttam ampolnákat, feketék voltak a piszoktól. Különböljük ki a vékony, csőszájú ampolnákat, tisztogatásuk nagy bajjal jár, s hozzuk be a kancsólakúakat, melyeket nagyon könnyen lehet tisztogatni. — Miben áll rendezés a tisztogatásuk?

A sekrestyés a tegnap megmaradt vizet átönti a boros ampolnába (nyáron és ősszel tele van döglött legyekkel, szunyogokkal!) s kirázza a köre az oltár háta mögé (de sok mindent elnyel az!) persze aztán a mioiszter is oda önti a lavabó vizét. En azt hiszem, szt. Guido nem így tett. Nagyon zselésten s mondjuk ki utalatos, mikor a boros ampolnát régi át és átázott parafa dugóval látjuk el; hát még mikor az ampolnáknak a ftle meg a szája biányzik!! A borti rendezés nem biznám a sekrestyésre, ha csak nem vagyok biztos, hogy szt. Guido szelleméből van benne valami; beszéltünk már elég gyakran a templomban boros száju sekrestyésrel és miuistransokkal! Huznak azok a boros tüveg sz. mise előtt is. Vegyünk a szentmise borához szép csinos kristály-tüveget s vigyük magunk át a templomba, s öntölk mi az ampolnába, így sugja nekünk az eucharisztikus szellem és lelkiület. Az ampolnákat szép tiszta s összehajtott kéztör-lővel takarjuk le. A tálcá legyen fényes és ragyogó, persze naponként szárazra kell megtörölni. Legalkalmasabb a china-

ezüst tálcza, egy koronaért nagyon szépét lehet szerezni. A sekrestyés a gyertyagyújtást az evangélium oldalán kezdje s mikor átmege a tabernakulum előtt, hajtson térdet; ha nincs Szentégy, a kereszt előtt hajtja meg magát. Miután meggyújtotta a gyertyákat, akkor vegye le az oltártakarót, legalább a viaszcsépek nem az oltárterületre esnek.

El lehet-e kerülni a viaszcsépegetést?

Egy fekete vagy sárga csepp elrutítja az egész oltárterítőt. Ne használjunk az oltárhoz csontszarvat. Izléstelen ez, meg az oltárnál kellemetlen szagot terjeszt. Legalkalmasabb erre a sárga bádögéből készült szarv, ára 2 K. 40 f., eltart tíz évig is; vegyünk honi francia gyertyagyújtó drótot, 5 méteres tekeres 24 f. (Lásd az Alkotmány hirdetőit!)

Hogy most e készülék ne eszegejen, az oltó szarvat gyakran kell kitisztogatni, mert belsejére viasz tapad, s mikor oltogatunk, a viasz a fekete korommal egyesülve megolvad s kész a fekete csep az oltáron és a terítőn. A benzines oltószarv nem alkalmas, mert átmelegedvén könnyen felrobban.

Geleccén új egyesület alakult. A tagok száma 154. A tagsági díjat K.-Vásárhelyre küldik. A szentségimádást minden hónap első vasárnapján tartják 10-4-ig. Félórás „meditáció” végzik a szent olvasót s aztán a lelkipásztor a nép sájtos viszonyaihoz alkalmazott elmélkedést hangosan elmondja. Ily elmélkedések révén sok rossz szokást abban hagytak. (Nagyon helyes eljárás!)

Egy helyről írják: „Az eucharistikus szellem térhódítása egy jobb jövő biztosítója. A társadalom minden rétegében fájdalmasan tapasztalható ellúltség ez fogja megakadályozni. Petyhüdték valánk, érdekeinket eltoppították a modern élet nézlet s im az euch. áram megráz, telfrissít, megerősít s kiemel a sebző göröngyök közül s oda helyez Jézus lábához”. Nagyon megszívlelni való gondolatok!

Egy óra, fél óra? Az oltáregyesületek ezéjja a lelkekben Jézus szeretetét felg. ujtai, a benne való hitet gyöngéddé, elevenné teszi. Ezt azoiban lassanként érhetjük el. A fő dolog az, hogy Jézust folyton imádjuk, mikor ki van téve az Oltáriszentség, tartson az imádási idő akár fél óráig, akár egy óráig. Az a lélek, amely megismerte és megszerette Krisztust, egy óráét nem talál hosszúnak; de ehhez idő kell. Különben is az első vasárnap tartatni szokott szent beszéd és litánia egy is eltart egy óráig s ez idő csupa imádás és lelkesedés az Úr Jézus iránt. Minden esetre mindjárt kezdetben az egy órai imádást kell ajánlani.

Kolozsvárról kaptuk e sorokat: „Majláth Györgyné kegyelmes asszony ő excellenciája mélyen tisztelt fővédnökének oltáregyesületünknek 50 koronát adományozott. Fogadjá érte legbensőbb hálánkat. Az elüökség.”

A kolozsvári egyesület kiállítását rendez egyházi felszerelésekből husvét utáni első vasárnap. A készülédek nagyban folynak. Ha lehetséges lesz, elmegyünk erre a kiállításra s mi viszont szívesen látjuk e testvéregyesületet a mi husvét kiállításunkon.

A sz. keresztúri egyesület sexagesima vasárnaptól kezdve vasárnaponként este 7-9-ig estélyeket tart. Ezekben a tagok egyházi énekeket tanulnak; közben-közben felolvasást tartanak. A felolvasás tárgya: Szentírási szakasz, a Népiratok, a hitbuzgalmi lapok kiváló cikkei. Ime az oltáregyesület társadalmi szereplése.

A többi egyesület életéből is kérnénk egy-két sorocskát. *Ostyá sütés.* Kaptuk e sorokat: „En már néhány év óta nem süttetek bolti lisztből ostyát (helyes!), hanem házi kenyér lisztből, de ez kissé barna”. Felelet: „Inkább kissé barnák legyenek az ostyák, de valódiak, mint szép fehérék és bi-

zonytalanok. Tessék csak a valódi házi lisztből maradni! Bövebbet magánlevélben.

Szekely-Udvarhelyről 84 K. 88 f.-t küldöttek és 6 új tagot (432) jelentettek be. „Oltáregyesületünk Isteennek hála virágzik. Adorálók (a déli órákat kivéve, mikor kevesen) mindig sokan vannak. Gyónó mindennap van; a hónap első vasárnapján pedig alig győzzük a gyóntatást. Igen sokan vannak, kik minden hónapban gyónnak. Vannak, kik 5-10 év óta nem gyóntak s kiket ép az oltáregyleti szentségimádás vezet a gyóntató székhez s lesznek egyeleti tagok.” Felvételi lapul Oltáriszentséget ábrázoló képet használnak, melynek hátlapjára a felvétel ideje van jegyezve.

Marosvásárhelyről 1901. évre 60 K. tagsági díjat küldöttek. Szeretném a husvét szent-sírja vonatkozó egyházi szabályokat még husvét előtt közölni; ezért alázattal kérem a ft. urakat, idevonatkozó tudomásaikat, kérdézőkördéseiket szíveskedjenek hozzám minél előbb beküldeni. Vajjon mire fordítatik a szent-sírnál gyűjtött szokott alamizna? Van-e erre a célra a szent-sírnál persely alkalmazva? stb.

A központi egyesület tarsang vége alkalmával tartott három napi szentségimádáson a hívők példás buzgósággal voltak jelen. A tagok közt naponként gyóntak. Az estéli szent-beszéd és litánian a püspök ur és a kegyelmes asszony is részt vettek. A vasárnapi szent-beszéd themája volt: a gyakori szent áldozás erősíti hitünket s bámulatos áldozatkészségre és kitarásra tüzeli a szeretetet. A hétfői szentbeszéd a gyakori szentséglátogatást ajánlotta. A keddi prédikáció Jézus szerető és igalmass szívét állította elénk, mely az Oltáriszentségben dobog. Mind a három nap délelőtt óráuként szentmise volt.

Adományok. A püspök ur ő méltósága négy kelyhet adományozott az egyesületnek. A kegyelmes asszony a vasárnapi gyűlésen 5 drb. 20 koronás aranyat ajándékozott a husvét kiállítási tárgyak beszerzésére. Sulhr Károlyné 24 K.-t, Károly Sándorné 12 K.-t ajánlottak fel a szükséges templomi szerek beszerzésére. A szentségi Jézus fizesse meg. Bárcaik folytatása következik a vidéki gazdagabb jó lelkek részéről! Sontág Józsefné (Bécs) 20 K.-val alapító tag lett.

Jézus szent Szíve társulatának megalakítására bőséges utbaigazítást nyújt Tóth Miko S. J. kiadásában megjelent ily című munka: *A szeretet lángjai*. Kapható Kaloácsán a szerzőnél. Kollegium.

A vasárnapi gyűlésen a tagok nagy örömeire jelen volt a kegyelmes asszony. Az igazgató előadást tartott: A bűjt és az Oltáriszentség. Az Úr Jézus egész embert akar magának, de ellene van minden, de különösen a test. A test meglézésére és leigázására van a bűjt. Minél jobban ismerjük, szeretjük Jézust az Oltáriszentségben, annál könnyebben és szívesebben bűjtölünk. Kifejtette az egyház parancsát, de egyszersmind a kegyes felmentést a bűjt alól. A bűjt Jézus szenvedésére figyelemet s alkalmat ad, hogy bűneinkért eleget tehetünk. Kerdljük a furcsaságokat és túlzásokat a bűjtben.

A püspök ur ő méltósága eucharistikus lelkületének újabbán az által adta bizonyosságát, hogy a papnövelde kápolnájának egy remek kivitelű kelyhet ajándékozott. Isten fizesse meg!

Az oltáregyesületek ft. igazgatóit kérem, hogy kérelmüket kérvény alakjában megelőbb küldjék hozzám.

Az eucharistia társulat tagjait tagsági díjuk (2 K.) bekdldésére újból kérem.

Kolozsvárról a januáriusi és febr. perselypénz fele részét 40 K. 97 f. megküldöttek.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: Zlamál Ágost.

Szerkesztőtársak: Eröss József, Kárpiss János, Péter János dr., Wlagner Sándor.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.